

แนวทางการนำหลักพุทธจริยธรรมมาใช้พัฒนาผู้นำทางการเมือง*
GUIDELINES FOR APPLYING BUDDHIST ETHICS TO
DEVELOP POLITICAL LEADERS

ศุภมา จิตต์เที่ยง, ธวัชชัย ผลสะอาด

Supama Jitthiang, Thawatchai Polsa-At

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: nphachnanths@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาและเข้าใจถึงความหมายของพุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง การปลูกฝัง พุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง ในที่นี้ผู้เขียนมุ่งเขียนถึงหลักสัปปุริสธรรม คือธรรม ของคนดีที่เหมาะสม ควรจะมี ควรจะเป็น หรือควรจะทำเป็นสำคัญสำหรับ ผู้นำทางการเมือง ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมนิยมวัตถุ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงสังคมอาจ เป็นไปได้ทั้งในเชิงบวก หรือเชิงก้าวหน้าส่งผลแก่ผู้อยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลง ไปได้ ในทางตรงกันข้ามด้านเชิงลบหรือเชิงถดถอย พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนสำคัญเพื่อมุ่ง พัฒนาบุคคลให้มีความรู้มีปัญญาอย่างแท้จริงที่เกี่ยวกับชีวิต สังคมทำให้คนห่างจากหลัก พุทธธรรมต่างมุ่งแต่จะแสวงหาผลประโยชน์โดยมิได้คำนึงถึงหลักพุทธจริยธรรมเป็นหลักใน การดำเนินชีวิตอันเป็นวิถีการหรือเครื่องมือในการสู่จุดมุ่งหมายอันเป็นประโยชน์สูงสุด เป็นเป้าหมายของชีวิต และเป็นอุดมคติของชีวิต ครอบคลุมถึงเกณฑ์ตัดสินว่าการกระทำใด ดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ด้วยเหตุนี้หากผู้นำขาดซึ่งจริยธรรมย่อมทำให้ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติเกิดความเสียหายได้ จริยธรรมของผู้นำจึงถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะฉะนั้นผู้นำจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ ตนเองผู้อื่นและสังคมโดยรวม

คำสำคัญ: หลักพุทธจริยธรรม; ผู้นำ; การเมือง

Abstract

This article was written with objectives to let youths, students and general public to study and understand the meanings of Buddhist ethics for political leaders, Buddhist ethics cultivation for political leaders. Here the author focused mainly on Sappurisa-dhamma, the principles of good people that the leaders should accumulate, should have and should be or should practice for political leaders. Currently, Thai society is a materialist society. The direction of social change may be both positive and negative. Or progressively affecting those under the current of change can go on the opposite side, negative or regressive. Buddhism has important doctrines aimed at developing a person to have true knowledge and wisdom related to life. Society has led people away from the Buddha-dharma, focusing only on seeking benefits without thinking about Buddhist ethics as the main way of life, which is a method or tool to achieve the most beneficial goal. The goal of life and the ideal of life. It covered the criteria for determining whether an action is good or bad. should or shouldn't for this reason, if a leader lacks ethics, it could cause damage to the community, society and the country.

Keywords: Buddhist Ethics; Leader; Politics

บทนำ

คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เนื่องจากเป็นกลไกในการชักนำบุคลากรที่มีศักยภาพทางคุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมืองเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ประชาชนคาดหวังให้นักการเมืองได้ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความรับผิดชอบคำสัญญาที่ให้ไว้แก่ประชาชน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องการแสดงกริยาอาการและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์แก่ประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยนักการเมืองเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองเพราะประชาชนได้เลือกให้เข้ามาใช้อำนาจแทนในรัฐสภาและในการบริหารบ้านเมือง ดังนั้นประชาชนจึงคาดหวังและมุ่งหมายให้นักการเมืองได้ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบรักษาสัญญาที่

ให้ไว้แก่ประชาชน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (บุญทัน ดอกไธสง, 2552)

นักการเมืองเมื่อตนเองได้รับความไว้วางใจจากประชาชนก็ทำหน้าที่ทางการเมือง เพราะถือว่าประชาชนให้ความไว้วางใจตนแล้ว ดังนั้นจะทำอะไรเป็นเหตุให้ถูกมองว่า นักการเมืองไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมและขาดความรับผิดชอบทางการเมือง คือการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว และพวกพ้อง ส่วนผลประโยชน์ของประเทศเป็นลำดับสุดท้าย ผู้ที่ต้องรับผลกระทบก็คือประชาชนจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าต้นตอของปัญหาเกิดมาจากการบริหารราชการแผ่นดินที่ผิดพลาด เกิดจากความจงใจของนักการเมืองที่หวังกอบโกยผลประโยชน์ในธุรกิจการเมือง (ธนภัทร จันทรเรือง, 2556) ดังนั้นจริยธรรมทางการเมืองจึงเป็นกฎหรือกติกาทางศีลธรรมที่มีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมคนสังคม เพื่อไม่ให้เกิดผลร้ายหรืออันตรายต่อสังคมการเมือง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือปรัชญาการเมืองของ ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมี จริยธรรมทางการเมืองไปในทางการเคารพสิทธิหน้าที่ของมนุษย์ การยอมรับนับถือเสียงส่วนมาก การยอมรับฟังเหตุผลของคนอื่นและการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นต้น

ผู้นำทางการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้วก็มักจะก่อปัญหา ผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมิได้รับความเป็นธรรมของกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับรัฐบาล การกำหนดนโยบายต่าง ๆ อาจเอื้อต่อกลุ่มทุนรัฐบาลด้วยกัน และ ทำให้การออกนโยบายต่าง ๆ ได้ประโยชน์กับคนเพียงบางกลุ่ม ดังที่ มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ในองค์กรหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ตั้งมาก็คือผู้นำ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ การริเริ่ม การวางแผนการบริการ การกำกับดูแล และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ เป็นต้น และ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรมของผู้นำการเมืองเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองเนื่องจากเป็นกลไกในการชักนำบุคลากรที่มีศักยภาพ คุณธรรม และจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมืองและเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดระบบการเลือกสรรผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีบทบาท และ อิทธิพลเหนือคนอื่น เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้หน่วยงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เป็นผู้ที่มีหลักการ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความสามารถในการใช้อำนาจบาตรมิให้เกิดประโยชน์ และถือหลักความประพฤติที่เป็น

ลักษณะนิสัยที่ติงามได้รับการสั่งสมหรือปฏิบัติตามกันมาจากจิตใจโดยมิได้ฝืนใจ ผลจากการกระทำก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ยึดถือโดยตรง และส่งผลให้สังคมของการอยู่ร่วมกันมีความสุข และความเจริญงอกงาม เป็นต้น

ความหมายของจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง

จริยธรรมของนักการเมืองเป็นความประพฤติที่ติงามของนักการเมือง ซึ่งนักการเมืองถือเป็นบุคคลสาธารณะจึงต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าปกติ จริยธรรมเป็นเรื่องที่นักการศึกษาและนักวิชาการสนใจที่จะศึกษา เพื่อนำมาแก้ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย และหาทางปลูกฝังให้บุคคลในสังคมมีจริยธรรมควบคู่ไปกับคุณธรรม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ในการศึกษาจริยธรรมได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายในทัศนะของตน คำว่าจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ได้มีนักคิดทางตะวันออกโดยเฉพาะสังคมไทยได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่าจริยธรรมไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

จริยธรรมในความหมายที่แท้คือการดำเนินชีวิตทั้งระบบ จริยธรรมในทางตะวันตกเป็นแค่ Morality คือแค่ศีลเท่านั้น แต่ในความหมายทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พรหมจรรย์ หรือจริยธรรม ได้แก่ มรรคมีศีล สมาธิ ปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

จริยธรรม (Ethics) มาจากภาษากรีกว่า Ethos คือ Habit นั่นคือนิสัย ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นเรื่องของการฝึกนิสัย ตามทฤษฎีของชาวกรีก กล่าวว่า คนเราเกิดมาเหมือนผ้าขาวแล้วมาฝึกกันโดยต้องทำบ่อย ๆ ทำซ้ำ ๆ จนเป็นนิสัยแล้วจะกลายเป็นคุณธรรมเป็นการเริ่มจากภายนอกเข้าไปสู่ภายใน เป็นลักษณะนิสัยเป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ การทำดีต้องทำบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2541)

จริยธรรม หมายถึง การนำความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ติงามซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมโดยมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นองค์ประกอบเพื่อพัฒนาตนเองให้มีภาวะของความเป็นผู้เห็นดี เห็นงาม เห็นชอบ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของจริยธรรม เกิดขึ้นได้ด้วยความรู้ ความคิด การไตร่ตรอง เหตุผล ประสพการณ์ และความเป็นจริง จริยธรรมทางศาสนา คือ การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจเลือกหนทางที่ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมด้วยปัญญา เป็นต้น (พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต), 2523)

จริยธรรม คือความประพฤติตามความนิยมที่พึงประสงค์ โดยศึกษาพฤติกรรมด้วยคุณค่า สามารถวิเคราะห์ค่านิยมที่เป็นคู่กัน สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดี ควรกระทำและสิ่งใดควรละเว้น (วิทย์ วิทเศวทย์, 2530)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จริยธรรมคือหลักการที่คนในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคมจะมีการกำหนดหลักการสำหรับความประพฤติของสมาชิกซึ่งเป็นที่ยอมรับ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและสังคมจะเห็นว่าบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตนได้นี้จะเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมอยู่ในตนเอง เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคมเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม เป็นต้น

ความหมายของนักการเมือง

ขึ้นชื่อนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองไทยหรือของต่างประเทศ ก็คงไม่ได้แตกต่างกันมากนักเพราะนักการเมืองในประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประชาธิปไตยก็ถูกลงโทษมิให้เห็นอยู่เสมอเหตุเพราะนักการเมืองก็คือคนย่อมมีกิเลสตัณหา แต่ระบบการตรวจสอบที่ดีและระบอบยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพต่างหากที่จะคอยควบคุมดูแลและลงโทษผู้ที่ประพฤติไม่อยู่ในร่องในรอย แต่หากประเทศใดก็ตามไม่มีระบบการตรวจสอบที่ดี มีการเลือกปฏิบัติแม้ว่าจะออกกฎหมายกติกาขนาดไหนก็ตามก็ยากที่จะควบคุมลงโทษนักการเมืองที่ไม่อยู่ในร่องในรอยนั้นได้

เมื่อพิจารณาความหมายของนักการเมือง จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายไว้หลาย ๆ ความเห็น เช่น 1. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 ให้ความหมายของนักการเมืองว่า ผู้ฝึกฝนในทางการเมือง ผู้ทำหน้าที่ทางการเมือง รัฐมนตรี สมาชิกสภา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) 2 นักการเมืองตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2551 ระบุว่าข้าราชการการเมือง ซึ่งหมายถึงนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่นที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีแต่งตั้ง มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย รักษาประโยชน์ส่วนรวม ยึดหลักธรรมาภิบาล โดยต้องยึดมั่นในค่านิยม และ 3. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ระบุว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายความว่า นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่นตาม กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง ข้าราชการรัฐสภา ฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองหรือบุคคลทางการเมืองเป็นบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะและการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งรวมผู้ดำรงตำแหน่งวินิจฉัย

สั่งการในรัฐบาล และผู้ที่มีงัดตำแหน่งเหล่านั้น ไม่ว่าจะด้วยวิธีการเลือกตั้ง การสืบทอดรัฐประหาร การแต่งตั้ง การพิชิต หรือวิธีอื่น การเมืองไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงวิธีการปกครองผ่านตำแหน่งสาธารณะเท่านั้น

การปลูกฝังพุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง

ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อนักการเมืองไทยปัจจุบัน คงหนีไม่พ้นความต้องการเห็นนักการเมืองไทยมีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่ดีงาม และสำคัญที่สุดคือต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จึงเปรียบเสมือนการพัฒนาคุณภาพจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติ ให้ปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ควร และละทิ้งสิ่งที่ต้องห้ามทั้งหลาย โดยการสอดแทรกไปกับคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรมกล่อมเกลารูจักรับผิดชอบชั่วดีของสังคม พฤติกรรมอันพึงประสงค์ด้วยการปลูกฝังพื้นฐานจริยธรรมในด้านต่าง ๆ การปลูกฝังจริยธรรมมี 4 อย่างมีดังต่อไปนี้ พระครูโสภณสุตากร (ณัฐธัญภัทร ฆ้องพาหุ) และคณะ (2564) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปลูกฝังพื้นฐานจริยธรรมด้านการศึกษา การศึกษาเป็นการให้ความรู้ในเรื่องจริยธรรมรวมถึงการอบรมบ่มนิสัยให้เรียนรู้สิ่งที่ถูกผิด และการดักเตือนให้เกิดความสำนึกในความถูกต้องและความผิด

สรุปได้ว่า มนุษย์ต้องมีการเรียนรู้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านการศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับการพัฒนาในส่วนอื่น ๆ ครู - อาจารย์จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก นอกเหนือจาก บิดา มารดา ญาติพี่น้องและสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ในสังคม เป็นต้น

2. การปลูกฝังพื้นฐานจริยธรรมด้านวิชาการ การเรียนการสอนและการศึกษาของไทยมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักสูตรต่าง ๆ ที่นำมาใช้จะมีลักษณะแนวทางที่เป็นไปในทางเดียวกันกับพุทธปรัชญา

สรุปได้ว่า นอกจากความรู้ความสามารถในทางวิชาการแล้วแต่ละบุคคลยังจะต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่น ความมั่นคงในสุจริตธรรม เป็นต้น

3. การปลูกฝังพื้นฐานจริยธรรมด้านชีวิตและสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิตทางด้านสังคมก็จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักการคิดและแก้ปัญหาในเชิงคุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมและจิตสำนึกที่ดีของตนเองและผู้อื่น

สรุปได้ว่า มนุษย์มีสติปัญญารู้จักพิจารณาความจริงความถูกต้องดีงาม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีอิสระ ไม่อยู่ในบังคับของสิ่งใด คุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์ คือ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เป็นต้น

4. การปลูกฝังพื้นฐานจริยธรรมด้านจิตวิทยา เป็นพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการคิดการหยั่งเห็นการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณมีการไตร่ตรองจนเกิดความเข้าใจจนเกิดเป็นจิตสำนึกการศึกษาจึงต้องมุ่งอบรมให้บุคคลคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นซึ่งมีความมุ่งหมายปลายทาง คือ ให้คิดดี ทำดี และแก้ปัญหาได้ดีการศึกษาจิตวิทยาทำให้เข้าใจธรรมชาติความต้องการของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นด้วยการสร้างแรงจูงใจตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่ความดีงามได้ (สุภททา ปินทะแพพย์, 2550)

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีจริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย นอกจากจะขึ้นกับสภาพทางกายแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกละเอียดด้วย จึงมีได้หมายความว่าทุกคนจะต้องได้รับการสนองตอบความต้องการพื้นฐานเท่ากัน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปลูกฝังจริยธรรมนั้นเน้นไปที่จิตหรือมโนธรรมจริยธรรมต้องมีการประพฤติปฏิบัติบ่อย ๆ หรือเป็นประจำจนกลายเป็นอุปนิสัยจึงจะเบาใจได้ถือว่าการป้องกันหรือขัดเกลาความไม่ดีที่มีอยู่จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากจริยธรรม คือ ถ้าจะใช้ประโยชน์จากจริยธรรมก็ต้องกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ให้เป็นอุปนิสัยของตนเองให้ได้เพื่อเป็นเกราะป้องกันการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดความสันติสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น

หลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง

หลักสัปปุริสธรรม 7 นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในอัมมัญญสูตรว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 7 ประการ เป็นผู้ควรของค่านับ ฯลฯ เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม 7 ประการเป็นไฉน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นอัมมัญญรู้จักธรรม 1 อตถัญญู รู้จักอรรถ 1 อตถัญญู รู้จักตน 1 มัตถัญญู รู้จักประมาณ 1 กาลัญญู รู้จักกาล 1 ปริสสญญู รู้จักบริษัท 1 ปุคคลปโรปรัญญู รู้จักเลือกคบคน 1 (อง.สตตก.อ.(ไทย) 4/65/236)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า สัปปุริสธรรม 7 คือ คุณธรรมที่สำคัญสำหรับสัปปุริสชน หรือคนดี คุณธรรมทั้ง 7 ประการยอมนำบุคคลนั้นไปสู่ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบ เป็นคนดีแท้ เป็นบุคคลที่น่าคบหาสมาคมด้วยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการกระทำหรือพฤติกรรมของเขา มีความเหมาะสม ถูกต้อง ปราศจากความผิดพลาด นำพาประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวม สามารถนำหมู่ชน สังคม และประเทศชาติไปสู่ความสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าตลอดไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547) ดังที่ สมโภชน์ สุวรรณรัตน์ และคณะ (2560)

ได้กล่าวไว้ว่า สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของคนดี ธรรมของผู้ดี มีบรรยายไว้หลายลักษณะ เช่น ความเป็นผู้รู้จักธรรม รู้หลักหรือรู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) ความเป็นผู้รู้จักอรรถ รู้จักความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล (อัตถัญญตา) ความรู้จักตน (อัตตัญญตา) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญตา) ความเป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญตา) ความรู้จักบริษัท (ปริสสัญญตา) และความรู้จักบุคคล (บุคคลัญญตา หรือ บุคคลปโรปริญญตา)

หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ หลักการครองตนสำหรับผู้นำทางการเมือง (ที.ปา. (ไทย) 11/330/333, อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ธัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการจะต้องทำอะไรอย่างไจึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุด คือ รู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อประโยชน์ต่อโลกและชีวิตอย่างต้อง มีจิตใจเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

สรุปได้ว่า ธัมมัญญตา คือความรู้จักเหตุ คือรู้ถึงหลักความจริง หรือ เหตุปัจจัยที่เป็นกฎเกณฑ์ หรือเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

2. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการหรือการงานที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไรหรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไรที่มีหน้าที่ ตำแหน่ง ฐานะ การงานอย่างนั้น ๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการหรือการงานที่ตนทำอยู่ขณะนี้เมื่อทำไปแล้วจะเกิดผลอะไรบ้างเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคติธรรมดาและประโยชน์ที่เป็นจุดหมายที่แท้จริงของชีวิต

สรุปได้ว่า อัตถัญญตา คือความรู้จักผล คือ รู้ถึงความมุ่งหมาย หรือ อรรถประโยชน์หรือคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

3. อัตตัญญตา รู้ตน คือ ความรู้จักตน รู้ตามเป็นจริงว่าตัวเรานั้นโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

สรุปได้ว่า อัตตัญญูตา ความรู้จักตน คือ รู้ถึงฐานะหรือกำลังในด้านต่าง ๆ ของตน ที่มีอยู่ เช่น วัย เพศ นิสัย สถานภาพทางสังคม กำลังทรัพย์ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

4. มัตตัญญูตา รู้ประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติภารกิจ และปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยด้วยปัญญา

สรุปได้ว่า มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ คือ ความรู้ถึงความพอเหมาะพอดีในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เป็นต้น

5. กาลัญญูตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบภารกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไรและทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

สรุปได้ว่า กาลัญญูตา ความรู้จักกาล คือ รู้จักใช้เวลาให้ถูกต้อง ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้พอเหมาะเวลา เป็นต้น

6. ปริสัณญูตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในท้องถิ่นต่อชุมชนนั้น ๆ ว่าชุมชนนี้ เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ควรบำเพ็ญประโยชน์

สรุปได้ว่า ปริสัณญูตา ความรู้จักชุมชน คือ รู้จักในเรื่องความเชื่อ ขนบประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนหรือรู้เท่าทันความเป็นไปของสังคม เป็นต้น

7. บุคคลัญญูตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดย อธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่าควรจะทำหรือไม่ ได้คิดอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี

สรุปได้ว่า บุคคลัญญูตา ความรู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น โดยอธยาศัย ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเมืองไทยหากผู้นำทางการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้วก็มักจะก่อปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมของผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหามาของ

นักการเมือง เนื่องจากเป็นหลักธรรมสำหรับนักการเมือง คือ ผู้นำจำเป็นจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล หลักสัปปริสธรรม 7 ประการนี้เป็นจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อผู้นำในการทำหน้าที่ให้สำเร็จได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น

สรุป

หลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นหลักธรรมครองตน สำหรับผู้นำทางการเมือง ผู้นำที่ดีจึงจะต้องมีมโนธรรม คือ ฝึกคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ฝึกใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เลือกการกระทำ และฝึกปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ผู้นำที่ดีย่อม นำพาผู้ตามให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล มีความรัก ความเมตตา ความร่วมมือของผู้ตามจึงจะนำพาผู้ตามไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาตามหลักธรรมการครองตน การครองคน การครองงาน ดังนั้น การกระทำดีต่อหน้าของนักการเมืองที่คนมองเห็นไม่อาจจะสามารถสรุปได้ว่า นักการเมืองคนนั้นจะมีจริยธรรมหรือไม่ เพราะการวัดผล ต้องการเวลา ต้องการหลักฐาน ประกอบมากมาย ผู้นำดังกล่าวมานี้จะเป็นผู้สามารถนำพาประชาชน ชุมชน สังคม ประเทศชาติไปสู่ความสงบสุขร่มเย็น เจริญรุ่งเรือง มั่นคงถาวรได้ด้วยความชอบธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ธนภัทร จันทรเรือง. (2556). *ความคิดเห็นของข้าราชการกรุงเทพมหานครต่อจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2552). *ประชาธิปไตยรากหญ้า*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- พระครูโสภณสุตากร (ณัฐธัญภัทร ช้องพาหุ) และคณะ. (2564). *พุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง. วารสารพุทธมอค์ศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิภีตาราม*, 6(1), 215-224.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมบุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

- พระเมธีธรรมมารักษ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2541). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2523). *จริยธรรม : แนวทางการพัฒนาจริยธรรมการ ประชุมเชิงวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- มนตรี ธีธรรมพิพัฒน์. (2540). *จริยธรรมกับภาวะผู้นำ: ศักยภาพคนนะนักวิชาการรัฐศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง* (วิทยานิพนธ์อักษร ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิทย์ วิทเศวทย์. (2530). *จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: อักษร เจริญทัศน์.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). *จริยธรรมของนักการเมืองในระบบการเมืองไทย. วารสาร รัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 1(2), 51-68.
- สมโภชน์ สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2560). *การสร้างสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม. วารสารสมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย*, 22(2), 191-203.
- สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2550). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.